

igénykielégítés, a hasznosulás hatékonyságára kellene utalnia. Tenné is, ha az árak értékarányosak volnának. Valamikor szinte egyedül a fűrészelés volt a magasabb értékű felhasználást kielégítő feldolgozási mód és abban az időben indokolt is volt a fűrészelésre alkalmas fának viszonylag magas ára. Ma már egyre kevesebb a fának tartószerkezetként való alkalmazása és előtérbe kerül a felületi mértékben kifejezhető mennyiségi igény a fatermékek iránt. Ennek kielégítésére a fűrészelésnél alkalmasabb, a fát teljesebben hasznosító eljárásaink vannak. *Nem lehet indokolt ilyen körülmények között, hogy a lemez- és lapgyártásnak alkalmas anyagot továbbra is részben ráfizetéses, hulladékvélasztékként legyen kénytelen értékesíteni az erdőgazdaság.* Különösen nem indokolt ez akkor, amikor — tájékozódásunk szerint — a lemezgyártásban keletkező, az alapanyag egységére vetített fedezeti összeg éppen kétszerese a fűrésziparban elértnek.

Következtetések

A fa Európában egyre nagyobb mértékben hiányzik. Az északi államok megszűnnek exportőröknek lenni feldolgozatlan fában és újabban maguk is importálnak. A Szovjetunió fakitermelése mind távolabb — keletre — helyeződik, ahol a szörnyen nyersanyagéhes Japán közelébe kerül. Ilyen körülmények között arra kell törekednünk, hogy faáraink ne helyezték túlzottan háttérbe azokat a fafajokat, amelyek nagyobb fatermással hasznosítják a termőhelyet.

Rendkívül nagyra kell értékelni azokat az erőfeszítéseket, amelyek az akác felhasználhatóságának javítása érdekében mind nemesítési, mind új feldolgozási eljárások kialakítása terén tapasztalhatók. Sürgősen meg kell szüntetni a cser fafajunk elhanyagoltságát, meg kell kezdeni a fajta javítását. Végül erőteljesen támogatni kell a hársnak a felkarolására irányuló törekvéseket. Ennek módját mielőbb tudományosan is alá kell támasztani.

A jelen körülmények között fafajpolitikánk alakításában a pénzübeli mutatókat erős fenntartással, megfelelő bírálattal és egyik szemünket mindig az összfatermés természetbeni mutatóján tartva szabad csak érvényesíteni.

TIBAY GYÖRGY

Ajánlás az erdészkerületek szervezeti formáira

Az utóbbi években bekövetkezett, nagyarányú fejlődés az erdő- és fafeldolgozó gazdaságok szervezetére, s ezen belül az erdészkerületek szervezeti formáira hatást gyakorol. A korábban kialakított erdészkerületek nagysága és a kézi munkára alapozott termelésirányítási rendszer a korszerű munkahelyi vezetést és a nagy teljesítőképességű technika hatékony alkalmazását akadályozza. Felmerül a kérdés, szükség van-e az erdészkerületekre?

A kérdés megoldásával kapcsolatban az EFAG-okban különböző célokat tűztek ki. Több EFAG-ban a kerületi rendszer felszámolását, másutt az erdészkerületek összevonását szorgalmazzák. Néhány EFAG-ban a korábbi erdészkerületi rendszert megtartották. Különböző felfogás uralkodik az erdész-

kerületek rendeltetésével, nagyságával, szervezeti formájával, a kerületben jelentkező feladatok irányításával kapcsolatban. Eltérőek a távlati fejlesztési célkitűzések is. Szervezésfejlesztési tevékenységünk ezért arra irányult, hogy országosan egységes szemlélet kialakítása érdekében meghatározzuk az erdészkerületek helyét és szerepét az erdészeti termelésben.

Az erdészeti termelés, sajátos jellege folytán, helyhez kötött. A sokrétű — fatermesztési, fahasználati stb. — feladatok maradéktalan megoldása megköveteli a területegység folyamatos megfigyelését, ellenőrzését, védelmét és az ott folyó munkák irányítását, ellenőrzését. Az erdészeti üzem területét ezért kisebb egységekre — erdészkerületekre — kell tagolni. Itt történik az üzemek éves operatív terveiben meghatározott feladatoknak a végrehajtása, s így az erdészkerületet az erdőgazdasági termelés területi egységének kell tekinteni.

Az erdészkerületben a fatermesztéssel, a fahasználattal és az egyéb tevékenységekkel kapcsolatos feladatok irányítási módjára a termelési (tárgyi és személyi) tényezők együttesen hatnak. A termelési tényezők színvonalától függ az, hogy nem szakosított erdészkerületi termelésirányítási formát kell-e alkalmazni, vagy a fő termelési tevékenységek irányítását szakosított erdészek feladatkörébe kell áttenni.

Magasabb színvonalú termelés lehetőségének fennforgása esetén vagy annak megteremtése érdekében, a fatermesztési (maggazdálkodási, szaporítóanyag-termesztési, erdősítési, ápolási, erdőnevelési, erdővédelmi) és a fahasználati munkák irányítását a kerületvezető erdész feladatköréből szakosított erdészek feladatkörébe szükséges áttenni. Példaként a fakitermelési üzemágon keresztül világítjuk meg azt, hogy melyek azok a körülmények, amelyek indokoltá teszik az erdészkerületben a nem szakosított vagy a szakosított termelésirányítási formának az alkalmazását (1. táblázat).

Előfordulhat az, hogy a felsorolt tárgyi és személyi tényezők elemei nem egyformán szólnak a szakosítás bevezetése mellett vagy ellene. Ilyen esetben az elemek súlyozása alapján kell eldönteni azt, hogy indokolt-e már áttérni az új irányítási formára. A munkák nem szakosított és teljesen szakosított irányítási formája között a kerületvezető erdész feladatkörének számos változata alakítható ki.

Összeállítottuk mindkét termelésirányítási forma előnyeit és hátrányait. Rendszerbe foglaltuk a kerületvezető erdész feladatait a nem szakosított és a szakosított termelésirányításban, valamint a szakosított termelésirányítást végző szakerdészek feladatait valamennyi üzemágban.

A szakosított termelésirányítás bevezetésével kapcsolatos feladatmegosztást példaképpen ugyancsak a fakitermelési tevékenység esetre mutatjuk be.

A kerületvezető erdész feladatai:

- információkat szolgáltat — az üzemvezetés számára — a kerületben előirányzott fakitermelési munkák időpontjára és helyére,
- végzi a fahasználati műszaki vezetővel és a vágásvezető erdésszel együtt a termelést befolyásoló normatényezők felvételét,
- átadja jegyzőkönyvileg a területet a vágásvezető erdésznek a munka szakosított végrehajtására,
- műszaki ellenőrként tevékenykedik a fakitermelésnél, bejegyzi észrevételeit a vágásvezető erdész szolgálati könyvébe, pl.: a visszamaradó állomány vagy újulat indokolatlan mértékben károsodik; jelentést ad az erdészvezető részére a hibák javításának vagy a munkák leállításának szükségeségére, ha közvetlen intézkedésére a hibák kijavítása nem történik meg,

Termelés- irányítási tevékeny- ség	Nem szakosított	Szakosított
	erdészeti termelésirányítási formát meghatározó	
F	<i>Tárgyi tényezők:</i>	
	<i>Domborzati viszonyok</i>	
a	— rendkívül szaggatott hegyvidék	— sík, domb-, nem szaggatott hegyvidék
k	<i>Területi tagoltság</i>	
i	— szétszórt, apró, egymással nem, vagy csak részben összefüggő erdőterületek	— zárt, egymással összefüggő erdőterületek
t	<i>Faállományviszonyok</i>	
e	— a korszerű, hatékony gépek alkalmazását akadályozó faállomány	— a korszerű, hatékony gépek alkalmazását lehetővé tevő faállomány
r	<i>Technika színvonala és a termelésben alkalmazott technológia</i>	
m	— a fakitermelés kézi eszközökkel folyik, vagy csak az egyes munkaműveletek gépesítettek	— a fakitermelés a folyamatok teljes gépesítésével történik
e		
l	<i>Erdészkerület távolsága a munkaerőt biztosító lakóhelyektől</i>	
é	— a szükséges munkaerő a környező falvakból elegendő számban biztosítható	— a szükséges munkaerő a környező falvakból elegendő számban nem biztosítható
s	<i>Úthálózat színvonala</i>	
i	— nem megfelelő feltártság, időjárásbiztos utakkal	— megfelelő feltártság, időjárásbiztos utakkal
	<i>Személyi tényezők:</i>	
	— az erdészetben dolgozó erdészek többsége helyhez kötött, konzervatív, csak általános ismeretekkel rendelkezik.	— az erdészetben dolgozó erdészek nagyobb része nem helyhez kötött, progresszív, dinamikusan fejlődő, új ismeretek befogadására alkalmas, speciális szakmai ismeretekkel rendelkezik.

- visszaveszi jegyzőkönyvileg a területet a vágásvezető erdésztől és a fakitermelés befejezése után gondoskodik a területtel kapcsolatos, egyéb feladatok elvégzéséről,
- átveszi a vágásvezető erdész raktárkönyve alapján a termelt választékot és a vágásvezető erdész tevékenysége idején elszállított faanyaggal kapcsolatos nyilvántartást, az átvétel után végzi a készletkezelést,
- irányítja a feladatához tartozó egyéb tevékenységeket.

A vágásvezető erdész feladatai:

- közreműködik a kellő számú munkaerő és a dolgozók munkavégzéséhez szükséges eszközök, valamint a dolgozók részére a szociális feltételek és az illetmények biztosításában,
- végzi a fahasználati műszaki vezetővel és a kerületvezető erdésszel együtt a termelést befolyásoló normatényezők felvételét,
- átveszi jegyzőkönyvileg a területet a kerületvezető erdésztől,
- végzi a fakitermelési munkák irányítását, a termelés mennyiségi és minőségi számbavételét és a termelt választékok kiadását a készleteknek a kerületvezető erdész részére történő átadásáig,

- visszaadja jegyzőkönyvileg a vágásterületet,
- átadja raktárkönyve alapján a kerületvezető erdésznek a termelt választékokat és az ezzel, valamint a termelésirányítási tevékenysége alatt elszállított faanyaggal kapcsolatos nyilvántartást.

Felvetődik a kérdés, mekkora legyen az erdészkerület nagysága? Az erdészkerület nagysága attól függ, hogy milyen mértékben kerül ki a munkavezetés a kerületvezető erdész kezéből a szakerdészébe. Akkora kerületnagyságot kell kialakítani — a helyi körülményeknek megfelelően —, amekkora a kerületvezető erdésznek és a szakerdésznek közel azonos, állandó munkaerterhelést jelent. A szakerdész általában teljes mértékben leterhelt és a kerületnek akkórának kell lennie, amekkorán az ott visszahagyott feladatok ellátása a kerületvezető erdész teljes kapacitását leköti.

Ennek alapján a nem szakosított erdészkerület célszerű kiterjedése 400—600 ha, a szakosított termelésirányítás esetén ez 1000—1200 ha nagyságú is lehet. Részleges szakosítás esetén a területnagyságot a két érték között célszerű kialakítani.

A szakosított irányítás nem új gondolat. A 22/1964. OEF-utasítás — a kerületvezetői munkakör helyett, ill. annak fenntartásával — intézkedett a szakosított erdészeti tevékenységek és szervezeti forma bevezetésének lehetőségéről. A feltétel hiánya miatt ezt a szervezeti formát rövid kísérletezés után átmenetileg mellőzni kellett. Erdőgazdálkodásunk fejlődése egyre több feltétel létrejöttét hozza magával. Fontos érdek fűződik ahhoz, hogy ezeket kihasználva, korszerűsítsük a szervezetet és meggyorsítsuk ezáltal a további fejlődést.

A nyárak és fűzek termesztése című igen szép kivitelű, gazdag tartalmú mű jelent meg a Mezőgazdasági Kiadó gondozásában. A szerkesztést *Keresztesi Béla* végezte, gyakorlati kézzel, a szerzők a téma legjobb szakértői ma hazánkban.

A gazdag tartalomból meríthet a csemetenevelő, az erdősítő, és a felhasználó ágazatban dolgozók mellett a közigazdász és szervező is.

Az előszóban *dr. Csontos Gyula* méltatja a téma országos jelentőségét. A szerzők jól látják a nyár- és fűztermelés célkitűzéseit, és munkájukban sok segítséget adnak a gyakorlati szakembereknek a megvalósításhoz. Az egyes fejezetek helyes sorrendje megkönnyíti a nagy anyagban a tájékozódást és kiválogatást. A mű külön fejezetben tárgyalja a különböző nyár- és fűzfélék ismertetését, és ezzel jól egészíti ki a korábban (1962), kiadott hasonló tárgyú könyv anyagát, mert az utolsó évtized ugrásszerű fejlődést hozó kutatásait dolgozza fel. Ugyancsak a legújabb eredményeket ismerteti a termesztési technológiákról szóló fejezetben és a növényvédelemről

is korszerű tudnivalókat ad. Eligazítja a fahasználókat is, a nyár- és fűzállományok várható hozamáról, a kitermelés leggazdaságosabb technológiájáról, és ismert géprendszerek üzemszerű alkalmazásáról. Külön tárgyalja a mű ezeknek a fajoknak fűrészipari, lemezipari, papír- és cellulózipari hasznosítását, és szinte leméri a fajok értékét, amikor a nyár- és fűzgyártás ökonómiai kérdéseit boncolgatja. Végül *Keresztesi Béla* külön fejezetben vonja le következtetéseit a témában, és a fajok nemzetközi helyzetét is bemutatja.

A könyv táblázatai világosak, könnyen használhatók, gyakorlatiasak. A közölt térképek, grafikonok jól ábrázolják az egyes témák számszerűségeit, és világosan bemutatják azt, hogy milyen nagy jelentősége van hazánkban a nyár- és fűzgyártásnak.

A könyvet, úgy érzem, minden erdész szakembernek forgatnia kell, és a hasznát egyénileg és népgazdaságilag is a még jobb eredmények fogják igazolni.

Olaszy István